

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія»
Спеціальність 052 Політологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол №6 від 30 грудня 2024 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Інформаційні та психологічні операції
Викладач (-і)	Ломака Іванна Іванівна
Контактний телефон викладача	+380975421630
Е-mail викладача	ivanna.lomaka@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	вівторок 15.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Силабус навчальної дисципліни «Інформаційні та психологічні операції» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія. Національна безпека». Предметом вивчення навчальної дисципліни є сутність, різновиди та способи використання інформаційних та психологічних операцій в умовах гібридної війни. Умови та способи досягнення військових та політичних цілей за посередництвом проведення інформаційних та психологічних операцій. Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти першого рівня передбачає вивчення дисципліни «Інформаційні та психологічні операції» за денною формою навчання в обсязі 90 годин, в тому числі: 12 годин лекцій, 18 години семінарських занять і 60 години самостійної роботи. Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру; результатом засвоєння матеріалу є складання здобувачами вищої освіти першого рівня заліку. <i>Лекційні заняття</i> системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам освіти усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання. Вивчення курсу «Інформаційні та психологічні операції» передбачає засвоєння теоретичного матеріалу та формування практичних навичок. Важливо сформувати у студентів систему теоретичних знань про сутність, зміст та механізм проведення спеціальних інформаційних та психологічних операцій, ознайомити із силами та засобами, які задіюють для цього, а також ознайомити із структурами іноземних держав, що уповноважені здійснювати зазначене на своїй території та на території інших держав, навчити протидіяти інформаційним та психологічним операціям, у межах професійної діяльності. Забезпечення національної безпеки – це комплексне завдання, успішне виконання якого залежить від ефективного застосування всього спектру наявних інструментів і засобів, в тому числі інформаційного та психологічного впливу. Держава-агресор нині активно розповсюджує в нашому інформаційному просторі дезінформацію, фейки, пропаганду, намагається маніпулювати громадською думкою та суспільними настроями. За таких умов, вивчення курсу «Інформаційні та психологічні операції» набуває особливої ваги.	

Проведення *практичних та семінарських занять* має на меті надати здобувачам вищої освіти першого рівня навички практичного застосування набутих під час лекцій теоретичних знань про поняття, зміст, складові та суб'єкти забезпечення основних сфер національної безпеки (воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної та кібербезпеки) під час організації професійної діяльності. Критично аналізувати й оцінювати чинну державну політику країни, суспільно-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Налагоджувати співпрацю з представниками різних професійних груп та громад, використовувати стратегії індивідуальної та колективної взаємодії.

Самостійна робота здобувачів освіти є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. Основна мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу, передбаченого програмою курсу і не охопленого іншими видами занять – лекційними, семінарськими тощо. Самостійна робота здобувачів освіти сприяє розвитку критичного мислення та формування навичок цілеспрямованої самостійної роботи з літературними джерелами, нормативними документами, інформацією в цілому та вміння на їх основі аналізувати та вирішувати проблемні питання і робити власні висновки та обґрунтування як теоретичного, так і практичного характеру.

Опанувавши курс, здобувачі вищої освіти мають вміти використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності; використовувати понятійно-категоріальний апарат загальної теорії проведення інформаційно-психологічних операцій; знати структуру, об'єкти, суб'єкти та принципи проведення інформаційно-психологічних операцій; знати про особливості забезпечення інформаційної та психологічної безпеки особистості; ефективно використовувати нормативно-правові засади діяльності суб'єктів організації проведення інформаційно-психологічних операцій; виявляти ознаки та факти ворожого гібридного впливу, як загрози національній безпеці; використовувати досвід держав-членів НАТО та інших провідних зарубіжних країн із захисту національної безпеки держави в умовах гібридних загроз; забезпечувати громадську стійкість та безперерйність професійної діяльності в умовах гібридних загроз.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Інформаційні та психологічні операції» є сформулювати у студентів систему теоретичних знань про сутність, зміст та механізм проведення спеціальних інформаційних та психологічних операцій, ознайомити із силами та засобами, які задіюють для цього, а також ознайомити із структурами іноземних держав, що уповноважені здійснювати зазначене на своїй території та на території інших держав, навчити протидіяти інформаційним та психологічним операціям, у межах професійної діяльності.

Основними цілями вивчення дисципліни є формування розвинути та удосконалити теоретичні знання і практичні навички, ознайомити з організацією та проведенням спеціальних інформаційних та психологічних операцій; опанувати знання про форми і методи проведення інформаційно-психологічних операцій; навчити організовувати та направляти відповідні сили та засоби, щодо запобігання інформаційно-психологічного впливу на особистість; опанувати знання щодо виявлення фактів інформаційного та психологічного впливу.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

ІК 1.Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній та безпековій сферах, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності:

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, орієнтуватися в проблемах суспільно-політичного життя.

Фахові компетентності:

СК 5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК 7.Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності, зокрема, з урахуванням потреб забезпечення сфер національної безпеки держави.

Результати навчання:

РН 03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

РН 05.Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

РН 14. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

5. Організація навчання**Обсяг навчальної дисципліни**

Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
4	052 Політологія	2	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Поняття та генеза спеціальних інформаційних та психологічних операцій Специфіка форм і методів проведення інформаційно-психологічної боротьби.	2		5
Тема 2. Теоретико - методологічні основи організації і ведення інформаційно - психологічних операцій.	2		
Тема 3. Роль і місце ЗМІ в проведенні інформаційно - психологічних спецоперацій.	2		
Тема 4. Особливі способи і прийоми психологічного впливу (Дезінформування та дезінформація).	2		5

Тема 5. Особливі способи та прийоми психологічного впливу. (Маніпулювання, чутки, міфи).	2		5
Тема 6. Практичні аспекти організації і проведення інформаційно – психологічних спецоперацій.	2		5
Тема 7. Теоретичні та прикладні аспекти спеціальних інформаційних операцій.		2	5
Тема 8. Класифікація спеціальних інформаційно-психологічних операцій.		2	5
Тема 9. Типи спеціальних інформаційно-психологічних операцій.			5
Тема 10 -11. Теорія і практика інформаційно-психологічного протиборства XX – на початку XXI ст.		4	5
Тема 12. Пропаганда як засіб проведення інформаційно-психологічних операцій		2	5
Тема 13. Видатні інформаційно-психологічні операції.		2	5
Тема 14. Інформаційно – психологічні спецоперації в Україні		2	5
Тема 15. Контрольна робота		2	
ЗАГ:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 30 балів; 2) написання контрольної письмової роботи – 10 балів; 3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру – 10 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). 4) написання підсумкової роботи (тестування) – 50 балів. Загальна кількість – 100 балів.			
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка С TS	Оцінка за національною шкалою. Для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	Оцінка за національною шкалою. Для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	зараховано

	70 – 79	C	добре	зараховано
	60 – 69	D	задовільно	зараховано
	50 – 59	E	задовільно	зараховано
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 3 бали; – вміння структурувати основні принципи та методи дослідження – 4 бали; – знання теоретичних засад, завдань, методів – 3 бали; Загальна кількість – 10 балів.			
Семінарські заняття	На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 26 до 100 балів. 90 - 100 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із			

	наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається. 80 – 89 балів за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів 70 -79 балів – за повну відповідь із наведенням двох прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями. 50 -69 балів – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність. 26 -49 балів – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі. При переведенні в бали в сумі можна набрати 30 балів. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який не виконав завдання, що виносилися на самостійну роботу, в установленний термін та отримав менше 30% за поточний контроль направляється на талон №2. До того часу, він має виконати/доопрацювати завдання та подати їх на перевірку викладачу.
Підсумковий контроль	Форма контролю -залік; Форма здачі - тестова; Підсумковий тест складається з 50 завдань, виконання яких демонструє рівень теоретичних знань та сформованості у студентів практичних навичок і вмінь. Правильний варіант відповіді оцінюється в 1 бал.
7. Політика навчальної дисципліни	
Письмові роботи: студент зобов'язаний добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, які виносяться на практичні заняття та самостійну роботу. вчасно виконати письмове завдання (підготовка реферату; виконати підсумковий тест у зазначений день. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшета чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнання без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість	

відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача кожного вівторка о 15.00.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometheus, Ed Era, Coursera, Udemy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

Література:

Нормативно-правові акти

1. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію інформаційної безпеки"»
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.03.2023 № 272-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії інформаційної безпеки на період до 2025 року»
3. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.10.2021 «Про Стратегію інформаційної безпеки»
4. Закон України «Про інформацію»
5. Закон України «Про медіа»
6. Закон України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста»
7. Закон України «Про правовий режим воєнного стану»
8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції»
9. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні»
10. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року "Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану"»

11. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану»

Основна

1. Горбулін В.П., Додонов О.Г., Ланде Д.В. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 164 с.
2. Горбулін В. П. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання : монографія. К. : Інтертехнологія, 2009. 164 с.
3. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навчальний посібник – Київ: ВІКНУ, 2016. - 286 с.
4. Запорожець О.Ю. Інформаційні війни у міжнародних відносинах. Навчальний посібник. - К.: ІМВ, 2014. – 92 с.
5. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я.М.Жарков, Л.Ф.Компанцева, В.В.Остроухов В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Є.Д.Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. – 212 с. URL://mil.univ.kiev.ua/files/8_367228400.pdf (дата звернення 15.08.2021 р.)
6. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн. Київ :НАДУ, 2019. 380 с.
7. Руль Ю. В., Мартинова Т. О. Психологія профайлінгу : навч. посіб. / Ю. В. Руль, Т. О. Мартинова. К. : ДП Вид. дім «Персонал», 2018. 236 с.
8. Марунченко, О. П. Інформаційна війна в сучасному політичному просторі [Текст] : дис. канд. політ. наук : 23.00.02 / Олександр Петрович Марунченко; наук. кер.А. О. Сіленко; ДУ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса, 2012. – 209 с.
9. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. - Київ : Києво-Могилян. акад., 2015. - 496 с.
10. Галамба М. Сутність, види та методи спеціальних інформаційних операцій / М. Галамба // Юстініан. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2524>
11. Підручник Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) /Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. та ін. ; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – К. : КНТ, 2010;
12. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч. посіб. / [В.М.Петрик, Присяжнюк М.М., Компанцева Л.Ф., Скулиш Є.Д., Бойко О.Д.,Остроухов В.В]; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – 2-ге вид. – К.: ЗАТ “ВІПОЛ”, 2011. – 248 с
13. Інформаційно-психологічні операції: планування, протидія, технології : монографія /Г. В. Певцов, С. В Залкін, С. О. Сідченко, К. І. Хударковський. - Х. : ДІСА ПЛЮС, 2020. -252 с.
14. Литвиненко О. В. Спеціальні інформаційні операції: монографія. - Київ, Національний ін-т стратегічних досліджень, 1999. 104, 1999.
15. Крисько В.Г. Секрети психологічної війни. (Цілі, завдання, методи, форми, досвід) Видавництво: Мінськ 1999. Електронний ресурс. <http://www.evartist.narod.ru/text19/003.htm>
16. Нарис теорії і практики інформаційно–психологічних операцій / Дзюба М.Т., Жарков Я.М., Ольховой І.О. та ін., Київ. 2006. 471.с.

Допоміжна

1. Арквіллі, Дж. Мережі і мережні війни: майбутнє терору, злочинності та бойових дій / Дж. Арквіллі. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 350 с.
2. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний

- посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 356 с.
3. Гула Р.В. Інформаційні війни та національна безпека : конспект лекцій. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021. 100 с.
 4. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку: колективна монографія / за ред. д. філософ. н., проф. В.Г.Воронкової. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2017. – 292 с.
 5. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської – К. : НІСД, 2016. – 109 с.
 6. Курбан О. В. Теорія інформаційної війни: базові основи, методологія та понятійний апарат // Наук. журнал «Science Rise». – 2015. – № 11(1). – С. 95-100.
 8. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі [Текст]: Навчальний посібник / О.В.Курбан. – Київ: ВІКНУ, 2016. - 286 с.
 9. Ломака І. І. Політична безпека як складова національної безпеки України // Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональний виміри». Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції – Івано - Франківськ, 2022. С. 40 – 43. <https://kpol.pnu.edu.ua/konferentsii/>
 10. Ломака І. І. Політичні міфи та їх вплив на безпеку суспільства//Демократичні трансформації в державах Центрально-Східної Європи та Україні в умовах викликів та загроз : збірник матеріалів Всеукр. наук.- практ. конференції (Світязь, 17–18 травня 2024 р.) / за заг. ред. В. І. Бортнікова, В. В. Бусленка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – с. 79 -83.
 11. Магда Є. Гібрида війна. Вжити і перемогти [Текст] / Є.Магда. – Київ: Віват, 2015. – 304 с.
 12. Сенченко М. І. Латентна світова інформаційна війна.– К.: ФОП Стебеляк, 2014. – 384 с.
 13. Бжезінський Збігнев. Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади / Перекл. з англійської Г. Лелів. – Львів, «Літопис», 2012. – 168 с.
 14. Верголяс О.О. Спеціальні інформаційні операції як інструмент геополітичних змін. Юридичний бюлетень : наук. журн. – Одеса, ОДУВС, 2019. Вип. 9 (9). С. 16-23.
 15. Домарев В. В. Інформаційна зброя: принципи дії та основні види [Електронний ресурс] / В. В. Домарев // Секьюрити: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.security.ukrnet.net/modules/sections/index.php?op=viewarticle&artid=729>.
 16. Зеленін В.В. По той бік правди: нейролінгвістичне програмування як зброя інформаційно-пропагандистської війни / В.В. Зеленін. – Вінниця: Віндрук, 2015. – 384 с.
 17. Золотухін Д. Ю. Біла книга спеціальних інформаційних операцій проти України 2014 – 2018. – К.: «Мега-прес груп», 2018. – 384 с.
 18. Олевский В. (2016) Доктрина психологических операций НАТО. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://factmil.com/publ/strana/nato/doktrina_psihologicheskikh_operacij_nato_2016/61-1-0-998.
 17. Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни в соціальних онлайн- мережах // Наук. збірник «Інформаційне суспільство». – 2016. – Вип. 23. – С. 85-90.
 18. Певцов Г. В. Методичний підхід до формування сценарію проведення інформаційно-психологічного впливу на осіб, що приймають рішення / Г. В Певцов, С. В. Залкін, С. О. Сідченко, К. І. Хударковський, // Системи обробки інформації. - 2019. - Вип 1(156). -С. 74-81.
 19. Певцов Г. В. Основні особливості ознак проведення інформаційно-психологічної

операції Російської Федерації в АР Крим / Г. В. Певцов, С. В. Залкін, С. О. Сідченко, К. І. Хударковський, А.О.Феклістов, А. В. Антонов // Наука і техніка Повітряних Сил. - 2014.-В и п . 1(14). - С 37-39.

20. Певцов Г. В. Особливості формування сценарію проведення інформаційно-психологічного впливу в ході реалізації стратегічних комунікацій і Г. В. Певцов, С. В. Залкін, С. О Сідченко. К І. Хударковський, // Наука і техніка Повітряних Сил. - 2019. - Вип. 3(36). - С. 40-46.
21. Bennett G. The SVR. Russian Intelligence Service. Cl03. — Camber-lev Surrey : The Conflict Studies. Royal Military Academy Sandhurst. — 2000. - P. 18.
22. Kofman M. A Closer Look at Russia's 'Hybrid War' / M. Kofman, M. Rojansky // Kennan Cable (Kennan Institute at the Woodrow Wilson Center, April 2015). – № 7, April 2015. URL : <https://www.files.ethz.ch/isn/190090/5-KENNAN%20CABLE-ROJANSKY%20KOFMAN.pdf>.

Інтернет ресурси

1. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «БОРИСФЕН ІНТЕЛ» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/page/about/>
2. Міжнародні відносини і світова політика [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://iir-mp.narod.ru/irip.htm>
3. Портал зовнішньої політики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://fpp.com.ua/analytics/>
4. Близький схід та Африка. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnnye-spivrobitnictvo/blizkij-shid-ta-afrika>
5. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/suchasni-tendencii-regionalizmu-v-skhidniy-azii-mozhливosti>
6. Рада зовнішньої політики «Українська призма» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://prismua.org/regions/asia-and-pacific/>
7. Глобал-аналітик [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.global-analyt.com/category/%d0%bc%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%d1%80%d0%be%d0%b4%d0%bd%d0%b5-%d0%b6%d0%b8%d1%82%d1%82%d1%8f/>
7. Майдан закордонних справ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.mfa.gov.ua/uk>
8. <https://ssu.gov.ua/> – офіційний сайт Служби безпеки України
9. <http://itlaw.wikia.com/wiki/Profiling> – Центр оцінки достовірності інформації «ДетектІнфо».
10. Глосарій гібридних загроз URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/>
11. Електронний ресурс: Європейський центр з протидії гібридним загрозам Hybrid CoE URL: <https://www.hybridcoe.fi/>
12. Thiele R. D. Hybrid Threats – And how to counter them / R. D Thiele // ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security. – Issue No. 448, Sep 2016. – S. 2. URL : http://www.ispsw.com/wp-content/uploads/2016/09/448_Thiele_Oslo.pdf.
13. Understanding hybrid threats. Briefing European parliamentary research service. – June, 2015. URL : [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/564355/EPRS_ATA\(2015\)564355_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/564355/EPRS_ATA(2015)564355_EN.pdf).

Інформаційні ресурси

<https://www.coursera.org>

<https://www.udemy.com/>
<https://prometheus.org.ua>
<https://www.ed-era.com>
<https://www.futurelearn.com>
<https://vumonline.ua>

Рекомендовані курси на платформах самоосвіти

Prometheus. Базова психологічна допомога в умовах війни. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+BPA101+2022_T2

Prometheus. Інформаційна безпека https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Internews+INFOS101+UA_2021_T3

Prometheus. Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3

Prometheus. OSINT – розвідка з відкритих джерел та інформаційна безпека. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+OSINT101+2024_T3

Prometheus. Інформаційні війни. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KNU+102+2015_T2

Prometheus. Медіаграмотність: як не піддаватися маніпуляціям? https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+MEDIA_L101+2022_T3

Prometheus. Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3

Prometheus. Інформаційна гігієна під час війни. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHWAR101+2022_T2

Prometheus. Дезінформація: види, інструменти та способи захисту. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+DISINFO101+2021_T2

Prometheus. Основи інформаційної безпеки. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KPI+IS101+2014_T

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
<https://d-learn.pnu.edu.ua/>

Викладач _____ Іванна ЛОМАКА